

УДК 347.6:343:340

Музыка Леся Анатоліївна

*Доцент кафедри приватного права
Національного університету «Києво-Могилянська академія»,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ ПРАВ ДИТИНИ У СІМЕЙНИХ ТА КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Muzyka L. A. Child Rights Problems in Family and Criminal Cases

Abstract. The article contains analysis of problematic topics of protection of the rights of the child in civil and criminal law. It is stressed that the best interests of the child should be a primary consideration in all actions concerning children regardless whether undertaken by public or private institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, dealing with issues of social security. In decisions regarding children their most favorable interests must have the highest priority. In the meantime, the best interests of a child, depending on importance and nature of those interests, may overweight the interests of parents.

The author of the article identifies some landmarks in appropriate furnishing of evidences in pre-trial investigation and eventually in judicial hearings of cases on persistent failure to pay contributions (alimony) for support of children.

Based upon systematical approach, it is emphasized on inadvisability of provision within article 164 of Criminal Code of Ukraine of such feature as «persistent failure». The child has right for appropriate maintenance and upbringing by parents. Thus, the very fact of non-fulfilment of judgement on contribution for support of children is direct violation of child's rights as natural rights, and therefore persistency does not matter in case of failure to fulfill those rights. It is worth to reduce (by analogy with article 175 Criminal Code of Ukraine) the term of overdue from three months to one month. As a result, the constitutional principle of equality before law will be preserved, because the child is a human too, and alimony is his or her source of livelihood (sometimes the only source).

It is stated in conclusion that failure to pay contributions (alimony) for support of children is persistent failure, since it is intended on non-fulfilling of the judgement (the fulfillment of the judgement should be in full, not partial), it lasts for a significant period of time (over 3 months in the aggregate), it happens systematically, it was not inevitable and caused outstanding contributions for child support in amount, which altogether makes the total sum of payments concerned for relevant period, such debtor committed the crime envisaged in part 1 article 164 of Criminal Code of Ukraine.

Key words: *the rights of the child, indebtedness, alimony, liability, avoidance of payment.*

На тлі реформування системи правоохоронних органів та загальнодержавної програми «Чужих дітей не буває» питання прав дітей, зокрема, на належне утримання їх батьками, продовжує залишатись надактуальним.

Дитина має право. Саме цей постулат має проходити червоною ниткою крізь усі справи, що стосуються інтере-

сів та прав дітей. Роками в Україні спостерігається ситуація, коли діти не отримують належного утримання від власних батьків. До 2016 р. норма ст. 164 КК України (ухилення від сплати аліментів на утримання дітей) фактично не працювала, оскільки йшлося про заборгованість по сплаті аліментів у п'ять місяців. Практика застосування

цієї статті склалася таким чином, що боржнику було достатньо лише раз протягом цього строку здійснити платіж на будь-яку суму і правоохоронні органи вважали, що злісного характеру несплати аліментів немає. Заяви про внесення відостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань про такі злочини навіть не реєструвались. У 2016 р. до зазначеної статті були внесені зміни, якими скоротили строк з 6 до 3 місяців. І наразі враховують заборгованість сукупно.

У 2017 р. в Україні посилили відповідальність для батьків – неплатників аліментів: відтоді їм забороняють виїзд за кордон, позбавляють права на керування авто, полювання і на зброю. За 2018 р. понад 20 тисяч батьків виплатили свій борг. За даними «Опендатаботу», у перші кілька місяців після запровадження нових правил кількість боржників зменшувалася стрімко — щомісяця борги гасили понад 5 тисяч осіб [1].

У висновках Верховного Суду України, викладених в постановках, ухвалених за результатами розгляду справ із підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4 частини першої ст. 355 ЦПК України, за II півріччя 2017 р. (п. 1.10.3.) [2] наведено положення національного законодавства (статей 150, 155 СК України) та пунктів 1, 2 ст. 3 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 р., де установлено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, котрі займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

Батько і мати мають рівні права та обов'язки щодо своїх дітей. Предметом основної турботи та основним обов'язком батьків є забезпечення інтересів своєї дитини. Здійснюючи свої права та виконуючи обов'язки, батьки повинні передусім дбати про інтереси дитини, у супереч яким не можуть здійсню-

ватись батьківські права (статті 150, 155 СК України).

На підставі аналізу зазначених норм та з урахуванням практики Європейського суду з прав людини Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України дійшла важливого висновку, що в рішеннях стосовно дітей їх найкращі інтереси повинні мати першочергове значення. При цьому найкращі інтереси дитини можуть залежно від їх характеру та серйозності перевищувати інтереси батьків (постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 29 листопада 2017 р. у справі № 6-1945цс17) [4].

Європейський суд з прав людини також зауважує, що між інтересами дитини та інтересами батьків повинна існувати справедлива рівновага і, дотримуючись такої рівноваги, особлива увага має бути до найважливіших інтересів дитини, які за своєю природою та важливістю мають переважати над інтересами батьків (HUNT v UKRAINE, № 31111/04, § 54, ЄСПЛ, від 07 грудня 2006 р.) [5].

На жаль, працівникам правоохоронних органів доволі часто не вистачає досвіду і бажання розслідувати справи про злісне ухилення від сплати аліментів. І якщо останнє має побороти триваюча реформа системи правоохоронних органів, то відсутність досвіду варто долати власне практикою. Сумно знайомитись із постановою про закриття кримінального провадження в одній із таких справ, де слідчим не було проведено жодної слідчої дії, а в аргументацію позиції відсутності в діянні складу злочину покладено пояснення потерпілої, яка наголошувала на вчиненні боржником злочину та на долученому до цих пояснень розрахунку заборгованості, в якому державний виконавець встановив багатотисячний борг, що накопився протягом багатьох років несплати аліментів боржником. У якості «десерту» слідчий завершив свої міркування тим, що ним встановлено факт

про те, що ці відносини є цивільно-правовими і до них варто застосовувати ст. 16 ЦК України. А в кінцевому результаті таких непрофесійних дій порушуються права дитини.

Метою статті є наголошення на необхідності захисту прав дитини через окреслення певних допоміжних орієнтирів належного доказування у досудовому розслідуванні, а згодом й у судовому розгляді справ про притягнення до відповідальності за злісне ухилення від сплати аліментів дітям.

Відповідно до ч. 1 ст. 164 КК України: злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), а також злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні, — карається громадськими роботами на строк від вісімдесяти до ста двадцяти годин або арештом на строк до трьох місяців, або обмеженням волі на строк до двох років. У примітці до цієї статті зазначається, що слід розуміти під злісним ухиленням від сплати коштів на утримання дітей (аліментів) — це будь-які діяння боржника, спрямовані на невиконання рішення суду (приховування доходів, зміну місця проживання чи місця роботи без повідомлення державного виконавця, приватного виконавця тощо), які призвели до виникнення заборгованості із сплати таких коштів у розмірі, що сукупно складають суму виплат за три місяці відповідних платежів.

Цікаво, що для притягнення до кримінальної відповідальності у випадку невиконання заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат достатньо лише одного місяця затримки виплат (ст. 175 КК України). За логікою законодавця, дитина може зачекати без джерел до існування й три місяці. Звісно, це краще, ніж попередня вимога про шість місяців, але, вважаємо, що слід зменшити цей строк до одного місяця. Таким чином буде

враховано конституційний принцип рівності всіх перед законом, адже дитина також є людиною і аліменти є її (подеколи й єдиним) джерелом до існування.

Варто також наголосити на тому, що загальна норма ст. 382 КК України, якою передбачено кримінальну відповідальність за невиконання рішення суду, не містить такої ознаки, як «злісність». Вважаємо, що й в аналізованій ст. 164 КК України також варто відмовитись від вимоги щодо злісного характеру діяння. Адже дитина має право на належне утримання і виховання з боку батьків і сам факт невиконання рішення суду щодо сплати аліментів є прямим порушенням цих природних прав дитини і не має значення злісність при ухиленні від їх виконання.

Наразі власне чи не найскладнішим у таких справах є необхідність доведення злісного ухилення від сплати аліментів. Так, непоодинокими є випадки, коли боржники, з метою ухилення від сплати аліментів дітям, у зговорі зі своїми батьками отримували судові рішення про сплату аліментів на їх утримання. Дуже поширеною також є практика оформлення боржником догляду за родичами, найчастіше, — це догляд за престарілими бабою чи дідом і цим платник аліментів пояснював факт багаторічної неспроможності працювати і утримувати дитину. І роками державні виконавці не розглядали такі випадки, як факти ухилення від сплати аліментів. Зазначену практику необхідно терміново змінювати на користь інтересів дитини.

Так, при визначенні розміру аліментів суд враховує, зокрема, наявність у платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочки, сина (п. 3 ч. 1 ст. 182 СК України). Цей перелік родичів є вичерпним. Про бабу чи діда тут не йдеться. І тому боржнику потрібно працевлаштуватися і виконувати свій обов'язок перед дитиною, а не злісно ухилятися від сплати аліментів, прикриваючись створенням

штучного уявлення про надання допомоги бабі/діду та «сплатою аліментів» своїм батькам.

Відповідно до ч. 2 ст. 51 Конституції України батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття; повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків. Знову про бабу/діда не згадується. При цьому варто наголосити, що передусім про них мають дбати їх діти, а не онуки.

У ч. 1 ст. 264 СК України зазначено, зокрема, що внуки зобов'язані піклуватися про свою бабу/діда. Тобто боржник має проявляти певну турботу про них (що не передбачає матеріального утримання). Це твердження ґрунтується на положеннях іншої норми СК України, зокрема: повнолітні внуки зобов'язані утримувати непрацездатних бабу/діда, які потребують матеріальної допомоги і якщо у них немає чоловіка/жінки, повнолітніх дочки, сина або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання, за умови, що повнолітні внуки, можуть надавати матеріальну допомогу (ч. 1 ст. 266).

На підставі викладеного слід визнати, що норма, передбачена ч. 1 ст. 266 СК України, у більшості випадків не може бути застосована, оскільки:

1. Баба/дід можуть не потребувати матеріальної допомоги — вони отримують пенсію і субсидію.

2. У баби/діда можуть бути повнолітні діти, передусім саме вони зобов'язані про них турбуватися і у разі необхідності — утримувати їх.

3. Окрім боржника, у баби/діда можуть бути й інші повнолітні та забезпечені онуки.

4. Боржник не може надавати матеріальну допомогу бабі/діду, оскільки не працює.

5. У системному розумінні законодавства обов'язок батьків щодо утримання дитини є пріоритетним порівняно з їх турботою стосовно інших родичів.

Незважаючи на наведений системний аналіз сімейного законодавства, державні виконавці для розрахунку заборгованості продовжують незаконно застосовувати ч. 1 ст. 266 СК України і тим самим порушують права та інтереси дітей.

Ще одним випадком незаконної практики порушення прав дітей у цій сфері є фіксація державними виконавцями так званих «переплат» аліментів. Так, рішенням суду про стягнення аліментів може бути встановлено або тверду суму, або частку від доходів боржника. У будь-якому випадку маються на увазі щомісячні платежі. Коли передбачено частку від доходів, йдеться не лише про заробітну плату, а про всі доходи боржника. І якщо боржник платить понад зазначений у розрахунку мінімальний розмір — це не означає сплату аліментів наперед і при цьому не виникає жодних переплат. Завжди (щомісяця) мають сплачуватися аліменти у відповідному розмірі від усіх його доходів за відповідний місяць. Тобто боржник не переплачує, а належно виконує рішення суду у певний період, це є його частка від усіх його доходів того періоду. Ані судові рішення, ані законодавство не передбачають можливості боржника сплати аліментів дитині наперед. Винятком є положення ч. 6 ст. 181 Сімейного кодексу України: якщо після набрання рішенням суду законної сили, згідно з яким з одного із батьків стягуються аліменти, він виїжджає для постійного проживання у державу, з якою Україна не має договору про правову допомогу, з нього за рішенням суду до його виїзду за межі України може бути стягнуто аліменти за весь період до досягнення дитиною повноліття. Але це виняток, а не загальне правило. Отже, про жодну переплату аліментів мови йти не може.

Необхідно визначити способи злісного ухилення працездатної особи від сплати аліментів, якими можуть бути:

1) приховування саме злісного характеру ухилення від сплати реального розміру аліментів шляхом сплати частини, а не цілого;

2) створення фіктивних обставин про нібито його небажання утримувати своїх непрацездатних батьків (наприклад, отримання судового рішення щодо примусового стягнення аліментів на утримання батьків), а відповідно — умисне формування боржником власного образу неплатоспроможної, злиденної людини;

3) шляхом надуманого боржником факту існування «переплати» ним аліментів, що суперечить сімейному законодавству та судовому рішенням;

4) повне припинення сплати аліментів протягом певного періоду;

5) через ігнорування конституційного пріоритету (порівняно з турботою про інших членів родини) батьківського обов'язку щодо участі у вихованні дитини — створення штучного уявлення про виняткову необхідність догляду за дідом/бабою власне боржником, а не кимось іншим (у діда/баби можуть бути діти; останні можуть навіть проживати разом з ними);

6) прикриваючись нібито тяжкими сімейними обставинами (фіктивна необхідність власне боржником догляду за дідом/бабою), — упродовж багатьох років ухилення від суспільно корисної праці;

7) приховування справжніх статків — ведення способу життя, за якого видатки не відповідають доходам (наприклад, систематичне перетинання боржником державного кордону України); постійне користування боржником автомобілем престижної марки, зареєстрованим на ім'я іншої особи (звідки у безробітного, який роками ніде не працює, кошти на паливо та утримання автомобіля?!); значні матеріальні витрати на адвокатські послуги, пов'язані з численними судовими процесами у цивільних справах, що ініційовані або спровоковані боржником; залучення адвока-

тів на платній основі у процесі досудового розслідування кримінальних проваджень, порушених проти нього, а також під час безпідставного оспоровування ним дій державних виконавців у Державній виконавчій службі; використання платних послуг церковних адвокатів під час ініційованих боржником процесів у церковному трибуналі щодо визнання недійсності церковного шлюбу;

8) відверте ігнорування визначеного законом критерію встановлення розміру аліментів — заборгованість за аліментами платника аліментів, який не працював на час виникнення заборгованості, визначається виходячи із середньої заробітної плати працівника для даної місцевості (ч. 2 ст. 195 СК України), а також: безпідставне спростування цього критерію у державній виконавчій службі; безпідставне оспоровування цього критерію в суді.

Про злісний характер ухилення боржника від сплати аліментів також може свідчити низка інших обставин:

1) тривалість відповідного ухилення (цей строк може вимірюватись роками);

2) встановлення ним на свій розсуд мізерного розміру коштів (аліментів), що не відповідає чинному законодавству і судовому рішенням, нерідко зазначені кошти не сплачуються щомісяця, роками, довільно обираючи щоразу різні, зручні для боржника дні, покладаючи поштові витрати на дитину;

4) продовження ухилення після встановлення державними або приватними виконавцями заборгованості.

Таким чином, ухилення від сплати аліментів боржником є злісним, оскільки спрямоване на невиконання рішення суду (виконання рішення має бути повним, а не частковим), триває значний проміжок часу (понад 3 місяці сукупно), зазначені діяння мають систематичний характер, не були вимушеними та призвели до виникнення заборгованості зі сплати коштів у розмірі, що сукупно складають суму виплат відповідних

платежів за відповідний період, такий боржник вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 164 КК України.

У цій категорії справ варто, на нашу думку, враховувати напрацювання й судової практики в цивільних справах щодо заборгованості аліментів. У цьому аспекті важливою і прогресивною видається сучасна позиція ВС у справах щодо заборгованості по сплаті аліментів дітям. Так, у своєму рішенні від 17 жовтня 2018 р. [3] ВС наголосив на презумпції вини платника аліментів у виникненні заборгованості з їх сплати. Це є підставою для застосування до боржника відповідальності, передбаченої ч. 1 ст. 196 СК України. І суди мають врахувати зазначену презумпцію при встановленні доведеності вини боржника.

В аналізованій справі апеляційний суд не врахував, що доказів щодо звільнення від обов'язку утримувати дитину відповідач не надав. Крім того, боржник був обізнаний зі змістом рішення суду про стягнення з нього аліментів на утримання дітей та знав про звіт обов'язок щодо їх сплати, однак доказів на підтвердження неможливості сплачувати аліменти, у зв'язку із чим заборгованість утворилась з незалежних від нього причин, зокрема внаслідок несвочасної виплати заробітної плати, затримки або неправильного перерахування аліментів банком, не надав.

Водночас ВС зазначив, що посилення суду на відповідальність головного бухгалтера ТОВ, де працював боржник, саме по собі не виключає вини платника аліментів — відповідача, який знав про наявність рішення суду щодо стягнення з нього аліментів. Крім того, боржник був директором ТОВ і разом з головним бухгалтером несе відповідальність за фінансову діяльність на підприємстві.

ВС в чергове наголосив на обов'язковості рішення суду, зокрема у частині його виконання. Згідно з прецедентною практикою Європейського суду з

прав людини право виконання судового рішення є складовою права на доступ до суду, передбаченого ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, для цілей якої виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватися як невід'ємна частина судового розгляду (рішення від 20.07.2004 у справі «Шмалько проти України» [6]).

Конституція України визначає, що судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України. До основних засад судочинства віднесено обов'язковість рішень суду (ч. 5 ст. 124, п. 9 ч. 3 ст. 129).

Таким чином, боржник зобов'язаний сплачувати аліменти, що свідчить про наявність презумпції вини платника аліментів і обов'язок надавати дитині допомогу (аліменти) батьки несуть не лише на підставі рішення суду, а й з самого факту народження дитини згідно з вимогами СК України.

Висновок. Підсумовуючи зазначене, вважаємо:

1. Будь-яка посадова особа має усвідомлювати, що вона працює на своїй посаді задля громадянина, а не заради держави і, звісно, не для себе. Людиноцентриський підхід повинен бути не лише на папері, а й застосовуватись практично. І особливе місце серед прав людини посідають права дитини, які мають пріоритет щодо інших прав, у тому числі, прав їх батьків та інших родичів. Фахівцям-практикам при дослідженні кримінальних справ варто враховувати міжгалузеві зв'язки кримінального, цивільного та сімейного права. Водночас, має дотримуватись розумний баланс приватних та публічних інтересів.

2. Стаття 164 КК України потребує суттєвих змін. Варто відмовитися від ознаки «злісності» як такої. Крім того, необхідно (за аналогією із ст. 175 КК України) зменшити строк заборгованості з трьох місяців до одного. Таким чи-

ном буде враховано конституційний принцип рівності всіх перед законом, адже дитина також є людиною і аліментити є її (подеколи й єдиним) джерелом до існування.

3. Нами запропоновано конкретні способи злісного ухилення працездатної особи від сплати аліментів дитині. Також акцентовано увагу на обставини, які можуть свідчити про злісний характер ухилення боржника від сплати аліментів дитині.

4. Ухилення від сплати аліментів боржником є злісним, оскільки спрямоване на невиконання рішення суду (виконання рішення має бути повним, а не частковим), триває значний проміжок часу (понад 3 місяці сукупно), зазначені

діяння мають систематичний характер, не були вимушеними та призвели до виникнення заборгованості зі сплати коштів у розмірі, що сукупно складають суму виплат відповідних платежів за відповідний період, такий боржник вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 164 КК України.

5. На підставі аналізу судової практики звернено увагу на те, що боржник зобов'язаний сплачувати аліменти. Це свідчить про наявність презумпції вини платника аліментів. І обов'язок надавати дитині допомогу (аліменти) батьки несуть не лише на підставі рішення суду, а й з самого факту народження дитини згідно з вимогами СК України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. В Україні скоротилася кількість боржників з аліментів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://humanrights.org.ua/material/v_ukrajini_skorotilas_kilkist_borzhniv_po_alimentam.
2. Висновки, викладені в постановах, прийнятих за результатами розгляду справ із підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4 частини першої статті 355 ЦПК України, за II півріччя 2017 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.yurfact.com.ua/fakty/vsu-opublikuvav-vysnovky-priyniati-za-statteiu-355-tspku>.
3. Постанова Верховного Суду від 17 жовтня 2018 року, справа № 359/9950/16-ц [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77473468>.

4. Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 29 листопада 2017 р., справа № 6-1945цс17 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://oda.court.gov.ua/sud1590/pravovipoziciivsu/6-1945cs17>.
5. Рішення Європейського Суду з прав людини. Справа «Хант проти України» від 7 грудня 2006 р. (Заява № 31111/04) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_126.
6. Рішення Європейського Суду з прав людини. Справа «Шмалько проти України» від 20 липня 2004 р. (Заява № 60750/00) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_226.

REFERENCES:

1. *V Ukraini skorotylasia kil'kist' borzhnykiv z alimentiv* [The number of debtors of alimony has decreased in Ukraine]. URL: https://humanrights.org.ua/material/v_ukrajini_skorotilas_kilkist_borzhniv_po_alimentam. [in Ukrainian].
2. *Vysnovky, vykladeni v postanovakh, pryyniatykh za rezul'tatamy rozghladu sprav iz pidstav, peredbachenykh punktamy 1, 2, 4 chastyny pershoi statti 355 TsPK Ukrainy, za II pivrichchia 2017 r.* [The conclusions set forth in the resolutions adopted on the results of consideration of cases on the grounds provided for in paragraphs 1, 2, 4 of part one of Article 355 of the Civil Code of Ukraine, for the 2nd half of 2017]. URL:

- <https://www.yurfact.com.ua/fakty/vsu-opublikuvav-vysnovky-priyniati-za-statteiu-355-tspku>. [in Ukrainian].
3. *Postanova Verkhovnoho vid 17 zhovtnia 2018 roku. Sprava № 359/9950/16-ts* [Supreme Court Decision of 17 October 2018, case number 359/9950/16-c]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77473468>. [in Ukrainian].
4. *Postanova Sudovoi palaty u tsyvil'nykh spravakh Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 29 lystopada 2017 r. u spravi № 6-1945ts17* [Resolution of the Chamber of Civil Cases of the Supreme Court of Ukraine on 29 November 2017, the case number 6-1945ts17]. URL: <https://oda.court>.

gov.ua/sud1590/pravovipoziciivsu/6-1945cs17. [in Ukrainian].

5. *Rishennia Yevropejs'koho Sudu z prav liudyny. Sprava «Khant proty Ukrainy» vid 7 brudnia 2006 r. (Zaiava № 31111/04)* [CASE OF HUNT v. UKRAINE (Application no. 31111/04): Judgment European Court of Human Rights, 7 December 2006]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

974_126. [in Ukrainian].

6. *Rishennia Yevropejs'koho Sudu z prav liudyny. Sprava «Shmal'ko proty Ukrainy» vid 20 lypnia 2004 r. (Zaiava № 60750/00)* [CASE OF Shmalko v. UKRAINE (Application no. 60750/00): Judgment European Court of Human Rights, 20 July 2004]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_226. [in Ukrainian].